

BISERIC'A si SCOL'A.

Fóia bisericésca, scolastica, literaria si economica.

Ese o data in septemana: Duminec'a.

Pretiuu abonamentulu:	
Pentru Austro-Ungari'a pe anu . . .	5 fl.— cr.
" " " " 1/2 anu . . .	2 " 50 "
Pentru Romani'a si strainetate pe anu . . .	7 " — "
" " " " 1/2 " " 3 " " 50 "	

Pretiuu insertiuniloru:	
Pentru publicatiunile de trei ori ce contienu cam 150 cuvinte	3 fl., pana la 200 cuvinte
	4 fl. si mai sus 5 fl. v. a.

Corespondintiele sè se adreseze Redactiunei dela „BISERIC'A si SCOL'A“ in Aradu, la institutulu pedagogicu-teologicu, éra banii la secretariatulu consistoriului romanu ortodoxu din Aradu.

Sinodulu eparchialu aradanu.

(Continuare)

In siedinti'a din 26 aprile dupa cetirea si autentificarea protocolului despre siedinti'a premergatóre, se presentéza petitiunea lui Ioanu Corbutiu, preotu in Ceica, prin carea se róga pentru a-i-se acordá unu ajutoriu óre care din cutarele fondu disponibilu. Petitiunea se transpune la comissiunea petitionara.

Comun'a bisericésca Chisdia subserne rugarea pentru unu ajuteriu de bani la edificarea biserice de acolo. Se transpune la comissiunea petitionara.

Petitiunea lui Mihaiu Nicora din Batania si Ioanu Nicora din Giula, ca membrii familiei Nicora, pentru desdaunarea speseloru facute de acésta familia ca restaurarea Episcopiei romane din Aradu, se transpune la comissiunea petitionara.

Deputatulu Nicolau Zigre adreséza Ilustritatiei Sale Domnului Episcopu urmatórea interpelare: Din consideratiune, cà facia cu conclusulu ven. sinodu eparchialu din a. 1877. Nr. 181 unu membru alu acestui sinodu si totu odata asesoru referinte consistorialu, prin urmare o persóna ce trebue se aiba cunoscentia positiva despre starea diecesei, a publicatu in fói'a „Minte si Inima“ mai multi articoli, in firulu carora a reproducu mai multe date numerice, de unde publiculu celu mare si-a castigatu informatiune, cumca dieces'a are o suma considerabila de 11,250 fl. v. a. care stau in totu anulu la dispoziune, si acestia totusi nu se folosescu spre scopuri culturali; dreptu aceea pentru chiarificarea adeverului si pentru ca si noi si publiculu celumare se nu fimu in retacire, mi-permitu a indreptá catra Ilustritatea Sa Dlu Episcopu presiedinte, si capu alu diecesei urmatórele intrebari:

1. Are Preasanti'a Sa Dlu Episcopu diecesanu cunoscentia cà dieces'a nóstra pe totu anulu are la dispoziune pentru scopuri culturali sumele reproducu in fói'a sus atinsa si anume 9000 fl. dela fondurile comune, 1250 fl. din arend'a bolteloru dela institutulu pedagogicu-teologicu, 500 fl. din tassulu alu

III-le si 500 fl. desdaunare dela institutulu teologicu.

2. Daca esistu aceste sume, spre ce scopuri se intrebuintéza? In fine este adeveratu cà trebuintiele pre care s'au folositu acei bani se potu delaturá séu se potu acoperi din alte midilóce?

3. Daca acelea trebuintie se potu evitá, binevoiéscu Ilustritatea Sa a-se ingrigi ca ven. consistoriu aradanu se reproduca la sessiunea presinta sinodala datele positive si adeverate despre venitele asertive disponibile, ca asia se puna pe ven. sinodu in posibilitatea, ca conformu detorintei sale, inca in sessiunea presenta se se póta mai bine informá ca in anulu trecut, se dispuna de acelea sume disponibile spre erigerea de institute culturali de care poporulu nostru are atáta necesitate, câtu nici unulu din acésta patria?

Preasanti'a Sa domnulu episcopu voindu a raspunde indata la acést'a interpelatiune, mai nainte de tóte afla de bine a observá cà si Prasantia Sa a védiutu in fói'a „Minte si Inima“ afirmanduse cà la consistoriulu din Aradu, s'ar aflá o suma disponibila 11.250 fl. ce s'ar fi potutu intrebuintiá pentru infiintarea de gimnasii, aratanduse si ceea in fói'a numita, cà sum'a acést'a ar proveni:

1. din celea 500 fl. care pana candu n'aveamu edificiu propriu teologicu le solviam ca arenda pentru localitatile inchiriate pe sém'a cursuriloru teologice.

2. din venitulul tasulu alu III éra sum'a de 500 fl.

3. din cuot'a ce o capeta consistoriulu de aici din fondurile comune in sum'a de . . . 9000 fl.

4. din arend'a localitatiloru de sub edificiu teologicu in sum'a de . . . 1250 fl.

de totu . . . 11,250 fl.

Dupa premiterea acestora, Preasantia Sa raspunde:

ad. 1. Cele 500 fl. ce mai nainte se plateau la inchirierea localitatiloru pe séma cursuriloru teologice, se economisau din ajutoriulu de statu alu Consistoriului aradanu, carele mai nainte éra de 10,000 fl. pe anu, inse fiindu astadi ajutoriulu de statu redusu,

si scadiutu la sum'a de 8550 fl., — acele 500 fl. acuma nu s'a mai potutu economisá si asia de cativa ani in coce, acele 500 fl. nici n'au esistatu nici nu mai esista.

ad. 2. Celelalte 500 fl. ale tassului alu III. inca nu esistu, pentrucà in urm'a conclusului sinodalu din a tr. Nr. 131. care conclusu a premersu desbaterii gimnasiilor, s'a imprumutatu comunei nóstre bisericesei Aradu-Gaiu pe anuitati, pentru a-si mantú scól'a de vendiare esecutiva, din caus'a cà comun'a n'a potutu escontentá pre intreprindietorii cari au edificatu acea scóla.

Dupa detragerea acestoru dóue positii, din sum'a de susu de 11,250, mai remane a respunde despre sum'a de 10,250 fl. ce provine din cuot'a dela fondurile comune, si din arend'a localitatiloru de sub institutul pedagogico-teologicu.

Este adevveratu cà noi primimu dela fundurile comune de doi ani o cuota de cate 9000 fl. pe anu, si acea este adevveratu cà in anulu d'antaiu, acea cuota s'a intrebuintiatu cum afirma foia „Minte si Inima“, la edificarea institutului, dar nu este de feliu adevveratu cà aceste sume in anulu trecut 1877, séu in anulu curinte ar fi fostu, si ar fi disponibile, spre a se fi pututu intrebuintiá la infiintierea unoru gimnasii; pentrucà inca nainte de ce ar fi ajunsu in sinodulu trecut la discussiune infiintierea gimnasiilor, acelasi sinodu din anulu trecut sub nr. prot. 180. dispusese deja, cà atatu cuota de 9000 fl. câtu si arend'a bolteloru de 1000 fl. de pe anulu 1877. sè se intrebuintiedie intréga spre acoperirea altoru trebuintie neaperatu de lips'a si mai urgente precum sunt: reorganisarea institutului pedagogicu si provederea lui cu cele mai de lipsa dupa cum prescriu legile tierii, ca se nu devina in pusetiune de a mai fi amenintiatu, ca mai nainte.

Ori-cine va cetí conclusulu sinodalu de sub Nr. 180. din anulu trecut, va vedea: cà tóte sumele afirmate de foia „Minte si Inima“ au intratu in bugetulu anului 1877, pentru acoperirea altoru lipse mai urgente, si asia pentru infiintierea de gimnasii n'au remasu decatu unu prisosu numai sperativu, dar nu realu de 1870 fl. Astfeliu dara nu este adevveratu, cà noi la timpulu acela, candu s'a pertractatu gimnasiile, am fi avutu unu câtu de micu restu disponibilu securu, càci restulu atinsu de 1870 fl. a fostu numai sperativu care in fapta nici nu s'a realizatu.

Din acestea, Venerabilulu sinodu va binevoí a vedé cà insusi a dispusu de cele 11,250 fl. ca sè se intrebuintiedie la alte scopuri absolutu necesarii, si mai urgente pentru sustienerea vietii nostre bisericesei si cà astfelu acea suma nici n'a esistatu nici cà esista astadi, cu atatu mai pucinu pote fi disponibilu, cea ce vedescu si socotile puse la dispositiunea venerabilului sinodu.

La acestea deputatulu Georgiu Popa observa cà densulu este acelu asesoru Consistorialu carele serie in „Minte si Inima“ si sustiene acelea ce a scrisu, cà Dlu Nicolau Zigrea, n'a citatu si n'au combatutu

neci o sententia din câte s'au scrisu. Nu s'a afirmatu de nimenea cà banii s'aru mancá, cà banii nu mergu spre scopurile votate de V. sinodu, si densulu Georgiu Popa toema acea a fostu propusu anu ca banii se mérga spre scopulu gimnasiilor. De altminte artielii din citata foia „Minte si Inima“ inca nu s'a finitu, va se-i finésca, si invita pe fie cine a luá parte la discussiune spre lamurire.

Asupra acestui respunsu deslucitoriu Dlu interpellante Zigre rezervandusi dreptulu de a face observatiuni si propunere cuvenita, sinodulu incuviintieza.

Preasantitul Episcopu diocesanu, conformu descoverirei facute in cuventulu de deschidere, presentéza pe temeulu esperintieloru sale unu raportu specialu despre starea dícesei pe terenulu bisericescu, scolaru si economicu, indegetandu si midilócele pentru delaturarea unoru scaderi si vindecarea unoru rele. Se transpune la comissiunea organizátore.

Cu privire la propunerea lui Nicolau Zigre, pentru ca teologii absoluti numai dupa praes'a invetiatorésca de doi ani se fie admisi la depunerea examenului de calificatiune, si propunerea facuta de Ioanu Ratiu, pentru abrogarea conclusului de sub Nr. 226 ex 1876 privitoriu pe praes'a invetiatorésca de doi ani pretinsa dela candidatii la preotia, in urm'a propunerei facuta de comissiunile intrunite bisericesca si scolaru, sinodulu sustiene si mai de parte decisulu sinodalu sus provocatu asia precum este, si in consonantia cu decisulu nr. 108 ex 1876.

In câtu in sa s'a esperiatu cà acelu decisu se dà o interpretatiune sinistra, spre amplificare se adauge urmatórele dispusetiuni:

1. Ascultatorii de teologia se se califice nu numai in pedagogi'a si metodic'a generala, ca si pana acum, ci si in metodic'a speciala si in scól'a practica.

2. Teologulu astfelu absolutu, in lips'a de recurenti pedagogi, póte se se aplice de invetiatoriu ca si preparandulu absolutu.

3. Daca acelu teologu vrea se fie invetiatoriu definitivu, se recere ca dupa praes'a de doi ani se faca examenulu de calificatiune invetiatorésca.

4. Nu numai la parochiele de clas'a prima, ci la fie care cu ocaziunea concurselor, intre indiviidii de calificatiune egala, se fie preferiti cei cari au functionatu ca invetiatori.

5. Afora de amintit'a preferintia, intemeiata in decisele anteriore citate, nu esistu midilóce silitóre séu pedepsitóre, pentru a-se aplicá teologii de invetiatori, ci teologii insisi in modu facultativu, potu face séu nu intrebuintiare de preferintia ce li-se ofere, competindu facultativu la statiuni invetiatoresci.

Se pune la ordine referad'a comissiunei scolare asupra raporteloru dela senatele scolare ale consistorieloru din Aradu si Oradea mare. Reportorulu comissiunei, Ioanu Tuducescu relatéza, cumca in caus'a fondului de pensuni invetiatoresci, consistoriele au facutu pasii necesari la inaltulu regimu, de unde in sa n'au primitu resolvire favorabila, ci din contra, se pretinde se participamu si la fondulu de pensuni

regnicolaru. La propunerea comisiunii sinodulu insarcina pre ven. consistoriu se inainteze caus'a pensiuniloru invetiatoresci la consistoriulu metropolitanu ca si la reprezentantele congresului, staruindu a-se regulá acolo in meritulu si in favorea unuf fondu propriu confesionalu pentru pensiuni. Éra pana ce se va resolvi caus'a acést'a, rescriptulu ministerialu, referitoriu la fondurile de pensiuni invetiatoresci, se se comunice inspectoriloru cercuali de scóle.

Consistoriulu arata cá publicatiunea de concursu pentru compunerea si edarea de carti scolastice, din motivu cá s'a prezentatu numai câte unu opu, pentru unu ramu, terminulu concursului s'a prolongitu pana la 30. Iuniu a. e. Sinodulu indruma consistoriulu se se ingrigésca ca comisiunea anchetaria, de locu dupa expirarea terminulu se censureze si se accepte opurile pre cátu le va aflá bune si in conformitate cu planulu de invetiamentu, si a raportá la sesiunea prossima.

In districtulu consistoriului din Aradu, se raportéza din partea consistoriului, cá salariile invetiatoresci s'au imbunatatitu in 11 comune. Sinodulu ié la cunoscintia, avisandu consistoriulu, ca sè ingrigésca si mai de parte de imbunatatirea salarielor invetiatoresci.

In respectulu insarcinarii date consistoriului din Aradu, de sinodulu din anulu trecut nr. 202, pentru a cercá daca administrarea fundatiunei „Balla“ in Pojon, Sárospatak si Dobritinu, este séu nu conforma cu intentiunea fondatorelui, la propunerea comisiunii, sinodulu primesce ca intrebarea acést'a se remana a fí resolvata pentru timpulu, candu intre diecesele Aradu si Caransebesiu se va decide asupra comuniunei la stipendie si la alte fonduri ce le au comune. Dara si pana atunci se insarcina consistoriulu din Aradu si celu din Orade, recercandu-se si consistoriele din Caransebesiu si Sibiiu, ca cu finea lui Iuniu se publice prin respectivele districte consistoriali esistinti'a acelor fundatiuni in Pojon, Sárospatak si Dobritin pentru tinerimea nóstra.

Raportulu consistoriului din Aradu despre convocarea si intrunirea conferintiei tuturor inspectoriloru de scole, cari apoi in respectivele loru inspectorate au ténutu conferintie inspectoresci cu preotii si invetiatorii din cercu, se ié la cunoscintia din partea sinodului, indrumandu-se totodata ambele consistorie ca si de a-ci nainte se convoce conferintie inspectoresci.

La raportulu consistoriului din Aradu, cá s'au ténutu conferintie invetiatoresci si cursuri supletorie, comisiunea sinodala propune: A insarciná sinodulu pre ambele consistorie, ca si pe viitoriu se se tiena conferintie invetiatoresci si cursuri supletorie in fie care anu; durat'a loru se fie 14 dile, din 16—30 Augustu, astfelu ca nainte de médiedi se fie cursu practicu, éra dupa médiedi conferintie invetiatoresci.

Modalitatea de esecutare o va statori conferinti'a centrala a inspensoriloru si comisiunea anchetaria;

invetiatorii ce vor participá la conferintia respective cursuri se capete trasura gratuita si 60 cr. la di din cass'a epitropiei parochiale, unde atari spese n'ar fí prevediute in bugetulu cultului. Sinodulu primesce propunerea comisiunii cu modificarea ca durat'a conferintieloru invetiatoresci, se nu se preciseze la 14 dile, ci acelea se se tiena pana se va esauriá materialulu obiectelor, ce se vor pertractá in conferintia.

Consistoriulu din Aradu ca senatu de scóle, incunoscintéza sinodulu, cá din partea inaltului ministeriu este indrumatu, ca in corespondintiele sale oficiose cu comitetulu centralu alu comitatului Aradu se se folosesca si de limb'a magiara pe langa cea romana. Sinodulu primesce propunerea dep. Borlea, ca inca din sesiunea actuala a sinodului, se se faca recursu la diet'a tieriei pentru esplicarea legeri de nationalitate, in privinti'a folosirei limbei romane in corespondintiele oficióse cu autoritatile politice.

Aratarea consistoriului cá in anulu trecut s'a deschisu 16 scoli noue, se ié la cunoscintia din partea sinodului.

Cu privire la admonitiunea, ce s'a datu din partea ministeriului unoru scoli din districtulu consistoriului aradanu, si la reflectarile venite dela comitetele administrative din Aradu si Timisiora, intre cari scoli admonite e si scol'a romana din Fenlacu, ce apartiene la iurisdicitiunea consistoriului serbescu din Temisior'a, ca comuna mista, sinodulu indruma a staruí ca se se delature defectele imputate scoleloru admonite pentru a li sustiené caracterulu confesionalu; ér relativu la scol'a din Fenlacu, sinodulu aviséza pe consistoriu ca, pe bas'a provocarei facute de comisiunea comitatensa, se puna la cale cele de lipsa pentru ridicarea clasei a II. la scol'a din acea comuna.

Statistic'a scoleloru in dieces'a Aradului pe anulu 1877. se infacisiéza in urmatórele date: Districtulu consistoriului din Aradu are 18 inspectorate cu 304 comune, 359 scoli; copii de scola dela 6—12 ani 16,848 sexu barbatescu si 15,758 sexu femeiescu, la olalta 32,606 copii de ambe sexe; copii de scola dela 12—15 ani 6,867 sexu barbatescu si 7,648 sexu femeiescu, la olalta 15,515. Dintre cei dela 6—12 ani au cercetatu scol'a regulatu 9,668, neregulatu 6333. Dintre cei dela 12—15 au cercetatu scol'a regulatu 2707, neregulatu 1352. Numerulu invetiatoriloru e 359, intre cari cu esamenulu de calificatiune sunt 208, cu preparandia 108, cu alte pregatiri 33. Districtulu consistoriului din Oradea-mare are 8 inspectorate cu 294 comune, 249 scoli elementare cu 208 invetiatori, intre cari cu esamenu de calificatiune sunt 42, ér 166 fora esamenu. Copii de scola dela 6—12 ani sunt 8188 sex barbatescu si 7073 sex femeiescu, la olalta 15,261; dintre acestia frecuentéza scol'a 4837 copii de ambe sexe. Copii de scola dela 12—15 ani sunt 3643 sexu barbatescu si 3348 sexu femeiescu, la olalta 6991, dintre acestia frecuentéza scol'a 672 copii de ambe sexe.

Reasumandu cifrele statistice ale copiilor de scola preste totu, in dieces'a Aradului sunt 70,373 copii de scola, dintre cari frecuentéza scol'a regulatu si neregulatu 26,669, ér restulu de 43,704 nu frecuentéza scol'a de felu. La propunerea comisiunei, sinodulu ié la cunoscintie aceste date triste despre starea invetiamentului popularu, ér pentru viitoriu se aviséza consistoriulu ca se faca comparatiune între datele statistice prezentate si celea din anulu espiratu, ca astfelu se se póta vedé daca progreséza ori nu invetiamentulu popularu.

Consistoriulu din Oradea-mare raportéza, cà inspectiunea scoleloru o-a concrediutu protopresbiteriloru concerninti. Se ié la cunoscintia.

Consistoriulu din Oradea arata ca pentru deplinirea posturilor invetiatoresci vacante a facutu toti pasii trebuitori, dara fora resultatn, càci nu au fostu concurenti. Sinodulu ié la cunoscintia.

Aratarea consistoriului, cà a tienutu cursuri supletorie cu invetiatorii, la cari au participatu 73 de invetiatori, se ié spre scire, ér pe viitoriu, sinodulu aviséza pe consistoriu, se se conformeze in privinti'a conferintiiloru si a cursului supletoriu cu decisulu sinodalu luat de ja sub nr.ii 70 si 71, in sesiunea actuala.

Conferirea stipendiiloru din fundatiunea lui Fauru ascultatoriloru de drepturi Alesandru Fassie si Aureliu Novacu la academi'a din Oradea-mare, se ié la cunoscintia.

Propunerea consistoriului din Oradea pentru remunerarea catichetiloru din Oradea si Beiusiu cu câte 200 fl. sinodulu o reléga la comisiunea bugetaria.

Urméza la ordine raportulu comisiunei petitiunare. Raportorulu comisiunei, Iosifu Boto cu privire la petitiunea comunei bisericesci din Tinca, pentru unu ajutoriu de 200 fl. la repararea bisericeii, scolei si casei parohiale de acolo, propune si sinodulu reléga petitiunea la comisiunea episcopésca pentru luarea in consideratiune.

Petitiunea preotului Georgiu Leucutia din Beliu, pentru unu ajutoriu de bani, se transpune la administratiunea fondului preotiescu.

Petitiunea catichetului Alesandru Munteanu din suburbiulu Frabricu alu Temisioarei, pentru o remuneratiune din privirea postului de catichetu ce ocupa la scolele capitale de acolo, sinodulu o transpune la comisiunea episcopésca.

Relativu la cererea reprezentantiei gimnasiului din Bradu, pentru unu ajutoriu de 1000 fl., sinodulu primindu in principu ajutorarea gimnasiulu din Bradu cu 1000 fl. transpune caus'a la comisiunea episcopésca pentru a induce sum'a acést'a in bugetu.

Georgiu Popa presentéza o petitiune cu dorintiele si gravaminele invetiatoriloru din dieces'a Aradului in interesulu invetiamentului. Se transpune la comisiunea petitiunara.

Urméza in discussiune raportulu comisiunei organizatóre. Relativu la suplic'a protopresbiteriloru din districtulu consistoriului din Oradea-mare, pentru

acoperirea speselor de cancelaria, sinodulu autorizéza sínódele protopresbiterali, ca in sfer'a loru de activitate se fie indreptatite a stabili pentru acoperirea speseloru protopopesci, o suma annuala dela 100—200 fl., avendu aceeaá se-o eiecteze pe singuraticele bisericeii si a-o incasá, facendu in totu anulu raportu detaiatu la respectivele consistorie eparchiale.

Relativu la propunerea consistoriului plenariu pentru regularea veniteloru episcopesci, deoarece fondulu consistorialu nu e in stare a suportá sum'a annuala de 2500 fl. sinodulu, in conformitate cu propunerea comisiunei, nu póte primi propunerea consistoriului, dar pentru evitarea multoru inconvenintie se enuncia, ca: de aci nainte sidocsi'a episcopésca se se incaseze pe calea consistoriiloru, ér conventi'a episcopésca se se incaseze si in partile banatice pe calea organeloru administrative, ca si in partile ungurene.

(Va urm'a.)

Despre scóla in genere, si despre cea crestina ortodocsa in specie.

(Continuare).

VI.

Scol'a ortodocsa e acelu institutu sublimu care propaga idei'a umanitatii si sciinti'a universalá; aceste prin continu'a sa ingrigire perfectionandule, le preda indata omenirei spre realizare. Prin urmare, scol'a ortodocsa îmbracisíéza cultur'a mentala a generatiunei trecute si presinte, o sustiene in întregitatea sa, si din indemnulu propriu inaintandu-o, prin o continuitate neintrerupta o subministréza posteritatii. Spre ajungerea acestui scopu sublimu, scol'a ortodocsa primesce in cerculu seu de activitate ramii tuturor sciintiloru, stabilindu între ei o unitate si armonia, ca fiesce care ramu de sciintia, dupa principiulu si referintiele sale finale, se convina in acelasi punctu comunu, in unitatea spiritului universalu si ajutorandu-se imprumutatu, se se indemne si se continue la realizarea scopului finalu, care este cunóscerea lui Dumnedieu si salutea nóstra. Unitatea si functiunea acést'a armoniosa nesmintitu conducu la acelu resultat bogatu si consecinte, ca spiritele adanci in idei sublime se desvolta mai iute si mai usioru, si prin adesea coatingere curatinduse de rugina si intarinduse, cu iutiala momentana se dilatiescu catra scopulu finalu, si se inaltia la cultur'a generala scientifica. Acést'a este scol'a ortodocsa.

Problem'a scolei ortodocse mai de aproape o staveresce timpulu si lipsele locale pentru acaroru satisfacere s'a fundatu, pretensiunile statului si a bisericeii care o sustienu, si spiritulu timpului si poporului care o impresora.

In privinti'a statului si bisericeii, scol'a ortodocsa conformu destinatiunei sale, despre o parte e unu asediamentu aparatoriu a dreptatii eterne, de alta parte e forulu judecatoriu a vitiului, candu la lumin'a sciintiei si inteligintiei sale scrutandu chiaru si organismulu statului si a bisericeii curatiescu ideile, creaza principii, forméza sisteme, si produce convingeri, ca teori'a perfectiunata se produca realitate perfecta. Puterea judecatorii sale nu se estinde pana la stergerea lucruriloru sustatore, ci numai pana la acelu punctu ca se póta exprime o judecata scientificé determinata asupra loru. In privinti'a statului scol'a ortodocsa e de speciala trebuintia si pentru acea cà afacerile acestuiá fiindu

legate mare parte de interesele materiale, scol'a ortodoxa e cea mai apta ca in cursulu si comerciulu vietiei civile se produca din laboratoriu sau mentalu totu mai bine si mai bune idei, si totu mai noue si mai noue principii, care se servésca lumii materiale de calauzu si baza solida si sigura; inse scol'a ortodoxa in conclucraea machinarii universale e condusa totudeauna de acea ideaia, si e inspirata de acea ingrigire ca amortial'a materiala, nici candu se nu repórté invingeri asupra vevificatorii puteri spirituali.

Parintii nostri in consimtiamentulu loru de pietate, de câte ori au fundatu yreo scol'a de atâtea ori au fostu condusi de ideii si spiritulu ortodoxismului dandule acelora caracteru nationalo-ortodoxu, bine sciindu ca „*forma dat esse rei*,” prefigandu deodata si planulu de invetiamentu in acele: 1) ca se fie isvóra de viétia, ca cei ce dorescu dupa o viétia spirituala se póta luá din ele ap'a mangaitóre a intieptiunii cei luminatóre si mantuitoře spre potolirea focului celui stricatiósu si periculosu, ce l'au causat si ap-prinsu orbi'a omenésca, si nebuni'a lumii acestia 2) ca se se conserve ortodoxismulu si se se delatiasca in puritatea sa originala 3) ca se inainteze si progreseze cultur'a mentala, si se se promoveze dreptatea 4). Ca se aiba staturile in cari s'au aradicatu ele, petri fundamentali, dile senine, ochii stravedietorii, spirite laboriosa de unde se inunde preste tóte partile patriei, spiritulu adeveratei culturi, adeveratei religiositati, adeveratei onestati, adeveratei scientie in celu mai abundantu modu.

Scol'a ortodoxa in cunoscinti'a destinatiunei sale maestatiche apartiene sferelor mai inalte, pestrece cu ochi ageri si privighiatori spiritulu timpului, si numai productele cele bune si sanatósé a acestuia le primesce in sinulu seu. S'ar contradice singura, si-arú denegá demnitatea si respectulu seu, candu fara nici unu scrupulu s'ar supune in modu servilu spiritului capritiosu alu timpului, care prin mor'a sa de ventu arú fi in stare a-o resturná nunumai din culmea inteligentiei si esistintiei sale, ci spre a-o nimici arú miscá si revoltá in contra ei tóte masele cele tempestative a fenomenelor ceresci. De acea stralucésca din foculariulu celu intielegatoriu a scolei ortodoxe sfatulu bunii intieptiuni ca se aline si se stimpere foculu celu aprinsu si amenintietoriu a timpului, inflacareze din ea faci'a adeveratei lumini, ca pre omulu celu preocupatu in nebunatécii'a sa se-lu póta face a incunjurá virtejulu celu cascatu spre a-lu inghiti, si se-lu conduca éra si la imbratosiarea carierei cei interesate a mantuirei proprii; cu unu cuventu scol'a ortodoxa in midiloculu atatoru valuri crescende si apunende a spiritului timpului, trebuie se stee ca o stanca neclatita, cu seriositate, severitate si intieptiune *catonica* de *Censuru* preste spiritulu timpului, séu dupa cum dice *Mejeretto* „scol'a care se acomoda geniului seclului e cea mai splendida, éra care-lu indrépta e si mai buna” „*Schola, quae se genio seculi accomodat, splendídessima, quae illum emendat, optima*”. Unde lipsescu principiile aceste, acolo nu e scol'a ortodoxa, éra unde se gasescu si sustau in intre-gitate sa legala, acolo este ea cu totul ca objetulu luatú din partea sa individuala pretinde o esplicare mai speciala.

Biserica defineza scopulu la care institutulu scolasticu trebuie se nisuiésca, scopulu doritu aci e, ca sciintile se se cultiveze dupa dreptulu eternu, si dupa spiritulu credintiei crestine ortodoxe: spre scopulu acest'a in scol'a ortodoxa, ideii a conducátore, punctulu de manecare, si pétra fundamentala e Dumnedieu, dara nu acelu Dumnedieu schimositu si micioratu a idealistiloru transcendentali si fanatici, ci acelu Dumnedieu viu, care ni-lu pune inainte sant'a maica biserica prin cuventulu descoperitu, séu pre acelu Dumnedieu care a creatu pre protoparintii nostri, si a inspiratu in ei sufletu de viétia facatoriu, in care si acum traimu, ne miscamu, si suntemu, căci precum mladiti'a taiata de catra vitia (butucu) nu aduce fructu ci se usca, asia si sciintia numai acea are durabilitate si se misca in continuu, care si-trage

umedial'a vietii din trupin'a eterna. „Eu sum viti'a cea adevérata si tatalu meu lucratoriu, tóta mladiti'a care nu aduce intru mine róda o lapada, si tóta care aduce róda, o curatiese ca mai multa róda se aduca; precum mladiti'a nu póte se aduca róda de sine, daca nu va fi in vitia, asia nici voi, do nu veti fi in mine, eu sum viti'a voi mladitile, celu ce locuesce intru mine si eu intru elu, acel'a aduce róda multa, cá fara de mine nu puteti face nimica, de nu va remané cineva intru mine se va scóte afara ca mladiti'a, si se va uscá, si o voru aduná, si o voru bagá in focu si va arde. 1) Éra care in amutial'a sa se rupe de catra trupin'a si viti'a adevérata, pre acea Dumnedieu o lasa a fi lapadata spre perire. „Pentru acea i-a si datu Dumnedieu, intru poftele inimei lorú, in necuratie, intru patima de ocará, ca se se pangarésca trupurile lorú intru ei singuri.” 2)

Devis'a scolei ortodoxe dara, in procesulu seu de desvoltare si cultura, este se derive tóte dela Ddieu, din care isvoresce tóta sciintia si viétia. Ea trebuie ca la acestu isvoru tóte se le reconduca si relege, si in acelu adevéru divinú tóte se le cuprinda, trebuie ca in acea miscare divina tóte se le recunosca; din acelu principiu divinú tóte se le esplice si tóte se le contempleze de aceasi origine Dumnediesca; acelu scopu Dumnediescu, ca scopulu adevératu si principalu, se-lu prefereze tuturoru altoru scopuri unilaterale, si tóta invetiatur'a si disciplin'a asia se-o predee de apropelui, ca de aci se se sternésca cunoscerea si amorea creatoriului si rescumpatoriului nostru *Isusu Christosu* „*Omnes disciplinas ita proximis stradere, ut inde ad conditoris ac redemptoris nostri cognitionem et amorem excitentur*” (massima pedagogiloru ortodoxi despre planulu de invetiamentu si educatiunea publica). — Incátu acést'a nu s'ar observá, intru atáta scol'a ortodoxa si-arú perde ornamentulu seu, si ar cadea din culmea sa; in cetu in cetu s'ar cufundá in abisulu *materialismului* care in sine singuru luatú e *atheismu*; si ce arú puté produce o astfeliu de scola, decátu filosofie negativa, natura materialista, arte servitóre sensualismului, sciintia depravata si irreligiosa si istorie fatalistica?!

(Va urmá).

In caus'a instructiunei populare.

Cum se infintiamu si se sustienemu noi scótele confessionale mai bune, mai corespundietóre lipsei celei mari pentru poporulu nostru?

(Dupre „O voce seriosa” de unu Archipresbiteru.)

(Continuare si fine.)

Totu din cleru, cáti au simtiulu, iubirea, stim'a cea adevérata cátra poporu, cátra poporu ca temelie a bisericeii, si cáti se credu demni de adevératulu apostolatu, sè iee crucea si sè pornésca pe calea cea spinós'a, dar unic'a mantuitória a instructiunei poporului. Afara de acést'a si in specialu: sè ocupamu mai multu, in numeru mai mare, pre parintii canonici si asesori consistoriali bisericesci, cu afacerile instructiunei populare: sè mai reducemu, séu se mai impucinamu numerulu asesoriloru, si alu referintiloru dela senatele scolari; sè facemu mai mici biserice, dar *mai multe si mai mari scóte*; prin urmare, mai pucini preoti, si mai multi invetiatori. Astfeliu, unde sunt astadi 2—3 preoti la o comuna, si numai unu invetiatoriu, acolo se aplicamu unulu doi dintre preoti de invetiatoriu. Sè facemu mai multe fonduri scolari si invetiatoresci; de asemenea, macar chiar prin reducerea internatelorú pentru clerici, sè infintiamu mai multe pentru pedagogi; astfeliu tienendu contu de necesitátile timpului si ale imprejuráriloru actuali.

1) Ioanu 15. 1—7.

2) Rom. 1. 24. si 26.

Cu unu cuventu: Sè ni escontâmu mai bine tôte poterile bisericesci, sè ne decidemu pentru ori ce sacrificie, spre aflarea prin ele a medilóceloru si spre punerea acestor'a in lucrare, intru radicarea reala si puternica a investimentului, a scóloru nóstre; — ér intonu si apasu cuventulu, acestea si numai ele, sunt astadi salutea nóstra. Éra candu vomu vedé, cà pe lângã tôte opintirile nóstre si fondurile nostre disponibili dela eparchii, nu ni ajungu, atunci sè alergamu la maicele nóstre biserice, de pre la orasie si de pre la sate, si aretandu-li pericolulu, se cerem sè ni vina ele intr'ajutoriu cu midilócele economieloru loru de ani, cu denariulu veduvei; in casulu estremu, chiaru cu pretiósele loru; càci se luca de esistinti'a nóstra si a loru. Apoi, daca Mecca paganiloru sare acestor'a intrajutoriu in casuri de mare pericolu si lipsa, cum sè nu ni vina nóua intr'ajutoriu in aseminea inpregiurâri, casele Domnului maicele detatórie de viétia ale crestiniloru, sciundu bine cà, daca ne vom perde noi, ele remanu orfane si pustie, ér economiile loru, capitalele loru, pretiósele loru remanu préd'a strainului! pre candu, daca ne vom salvá, atunci cu ajutoriulu celui de susu, ér vom deveni in stare d'a le inavuti si impodobi inca mai bine si mai frumosu ca mai inainte.

Sè apelâmu la semtiemintele nóstre fratiesci, romanii gr. orientali si catholici, si sè fim un'a si solidari in acésta cestiune vitala, toemai precum au fost pururi'a un'a iu momentele grave ale istoriei, ori de câte ori s'a lucratu de croirea sortii comune. Càci unulu este scopulu nostru, un'a si nedespartibila este sórtea nóstra, si de nu ne vom sprigini si ajutorá unii pre altii ca frati de unu sange, de nu ne vom sprigini si ajutorá in órele lipsei si pericolului, ci de vom lasá sè decademu astadi unii, mane altii, caderea, ruin'a totului va fi ne evitabile, din capulu locului prin ne pasarea nóstra obsigilata! Cei-ce n'ar lucrá din tóta inima la scopulu acest'a, séu cei-ce ar mai semená ne'ntielegere séu chiar ura, aceia sè nu se mai considere de fii ai poporului si ai bisericei nóstre, màcar de ar avé nume ori càtu de romanesci, si ei se fie neascultati si nesocotiti in svaturile nóstre!

Astfeliiu facendu, sè nu remana nici unu satuletiu romanu, nici o comuna romana fara de scola romana, fie ori de un'a, ori de alt'a dintre cele dóue confessiuni romane.

In fine, totu specialisandu, dicu: Pentru ca cu mai mare efectu sè se póta acestea, mai nainte de tote ni trebuescu *organe corespundietorie*, organe cari sè planuésca bine si puna acestea bine in lucrare. Va se dica ni trebuesce o organisare scolare multu mai corespundietória de càtu cea de astadi.

Nou'a organisare dupa a mea parere, ar avé sè incépa din centru, chiar de susu de la Metropolie, sè imbracisíéza diecesele, sè spriginésca si conduca organele loru centrali, si sè se estinde privighiarea pana diosu in comune. Vreu sè dicu cà la ambele metropolie sè se infintieze oficie séu senate scolari metropolitane permanenti, compunendu-se acestea din cei mai probati ómeni practici in litere, in administratiune si didactica; unii pentru compunerea séu censurarea si edarea cártiloru de scóla, altii pentru administrarea investimentului in centru si controlarea aceluia prin párti, pana la scól'a dela satu.

Am atinsu anume aceste dóue calitâti si respective recerintie, facia de barbatii de scóla; pentru cà numai cu un'a nu se póte ajunge scopulu, de orace alt'a este a face cárti de scóla, si a conduce si controlá investimentulu practicu, a inventá modulu si midilócele necesari pentru redicarea de edificie scolari, pentru facerea de lefe invetiatoresci si crearea de fonduri scolari, asia mai de parte pentru informarea séu capacitarea parintiloru asupr'a folosului scólei si investimentului, ca astfeliiu pe d'o parte sè contribue de buna voia la sustinerea scólei, ér pe d'alt'a se-si tramita pruncii regulatu la scóla. Aceste dóue diferite rece-

rintie, nu se afla de càtu esceptionalminte, in pré pucini ómeni la olalta.

Senatele si respective oficiele scolari metropolitane, ar fi pentru introducerea solidaritatii si respective a armoniei necesari intre tôte pártile, ar fi pentru sustinerea uniformitatii in tôte instituttele scolari confessionali, atatu in privinti'a planului de investimentu, càtu si a cártiloru de scóle cari introduse, se intielege, totdeun'a cele mai bune, dupa unii si aceasi auctori in tóte scolele romane, s'ar compune mai cu inlesnire, càci s'ar si poté premiá multu mai avantajosu, putendu-se dá si multu mai eftine: càci unde acelea astadi trebuescu in 5000 de esemplarie, atunci voru trece 15—20,000 de esemplarie.

Am atinsu, care ar fi chiamarea organeloru metropolitane scolari; dup'aceasi chiamare ele ar avé a controlá si cursulu investimentului prin eparchii; càci ce folosu ar fi daca o parte ar progresá, si ceea lalta ar regresá? S'ar nasce din corpulu nationalu si bisericescu unu monstru, de viétia precaria, scurta. Membrulu ce nu progreséza, mai curendu séu mai tardiu ar decadé, s'ar uscá, si asia ar trage dupa sine curendu slabirea si decarea totului. Peste totu, unu corpu necompact, séu nesanetosu in tóte membrele sale, nu póte prosperá, nu pote resiste nici luptelorú celoru multe ordinari, cu atátu mai pucinu celoru straordinari ale vietii. Nu este iertatu sè negrigimu si sè perdemu nici macaru unu satuletiu: càci perdiendu adi ceva, mane ceva, perderea ne devine — regula, si decaderea, perirea, numai o cestiune de timpu.

Deci precum in tóte organisme mai perfecte, si anume in corpulu omenescu, este unu superioru care are functiune a ingriji de intregitatea corpului si de uniformitatea nutrirei si functiunei acestui'a, astfeliiu si in societatea nóstua bisericesca trebuie sè fie unu organu superioru si cu acesteasi atributuni care sè póte grige, ca celelelalte organe inferiori sè-si implinésca functiunile loru essactu; apoi atare organu pentru scóle nu póte fi altulu, de càtu unu senatu scolare metropolitanu, investitu cu autoritatea si capacitatea necesaria, precum si cu medilócele de lipsa.

Am poté adange, cà atari senate scolari metropolitane la ambele metropolii ar mai avé si acea chiamare, ca intre ambele Metropolii romane sè stabilésca un'a contielegere fratiesca, pentru casurile, candu in cutari comune romanesci mice si cu dóue confessiuni. nepotendu-se tiené dóue scóle confessionali, s'ar aretá necesitatea d'a se sustiené cu poteri unite, numai un'a, pentru ambe confessiunile romane.

Organisandu-se astfeliiu de senate scolari langa metropolii, ar urmá organisarea senatelorú scolari eparchiali, unde totu la câte 150 de scóle ar trebui sè se aplice câte unu referinte, totodata si inspectoru districtualu preste acele scóle, fiecare responsabilu de scólele din districtulu seu. Alu acestorú functionari oficiu ordenar ar fi, nu numai a referá in consistoriu afacerile scolari din districtulu lor, dar si a visitá macar pre anu odata, in timpulu prelegiloru, tóte scólele din districtulu loru, si a relacioná Consistoriulu es-sactu despre starea acelor'a.

In urm'a acestor'a ar veni a se organisá inspectora-tele tractuali. Aceste ar trebui restrinse la unu numeru micu de comune dupa opiniunea mea, pana la câte 15 celu multu 20 de comune, intr'unu inspectoratu, pentru ca inspectorulu tractualu sè le póta cercetá celu pucinu de câte dóue ori in anu, in dile de Duminece si de serbatori. Infonezu aici anume dilele de Duminece si de serbatori, fiindu sciutu, cà poporulu nostru are multa lipsa de svatu si indemnu, pentru spriginirea scólei si ameliorarea lefei invetiatoresci, apoi si pentru tramiterea prunciloru la scóla, si pentru prevederea loru cu cártile necesarie; apoi atare svatu si indemnu numai in Duminece si serbatori se póte cu folosulu adresá popului, de óre-ce preste septemana elu regulatu

lipsesc de acasa, fiindu dusu dupa economi'a sa, si in totu feliulu de treb'i ale sale.

Prevedu bine, cã la noi inspectorii tractuali fiindu protopopii, densi voru face mari greutãti cand va fi verb'a de reducerea cercuriloru loru de pana acuma, prevedu si aceea cã densii vor mai avé si pre multi altii de partinitori in opozitiunea loru contra reduceri tracteloru loru. Sciu acést'a dela congresulu bisericescu din 1870, cand a fost verb'a de arondarea protopopiateloru, si unde persóne insemnate din congresu au propusu ca protopopiatele sè fie cãtu de mari, ca protopopii sè se impucineze, pentru ca asia sè se póta si dotá cu timpulu mai bine.

E dreptu, cã dela acelu congresu pana astadi s'au schimbatu tare imprejurãrile nòstre, atunci doreamu sè avemu pucini, ca sè-i potemu bine dotá, astadi trebue sè dorimu a avé cãtu de multi, ca sè lupte mai cu folosu pentru cultur'a poporului, identicã cu salvarea bisericeii viue.

Cumca protopopiatele cele mari de astadi nu se potu administrá cuvintiosu, va fi destulu a observá aci, cã ele sunt totu cele dinainte de statutu, adeca de constitutiune. Se scie cã prin constitutiune s'au indicitu agendele oficiului protopopescu, cã protopopii dupa statutu sunt chiamati a presiedé in sínódele parochiali si protopresbiterali, la essamenele scolari si altele; apoi asemenea se scie, cã unu protopopu, ori cãtu de diliginte ar fi totu nu pote lucrá astadi de diece ori mai multu ca mai nainte.

Dar mai sunt si altele, o multime de motive, pentru inmultirea protopopiateloru. Cine nu scie, câte realitãti si câte fonduri nu se periclitéza din lips'a de controla buna! cine nu scie, cum se cheltuescu chiar banii bisericesci cu usiurintia, de multe ori pe lucruri de prisosu ori de lucsu, pre candu scól'a se ruinéza ér invetiatoriulu o duce vai de elu! Cine nu scie, cãtu de multu ar poté preveni protopopulu tóte aceste rele, déca ar avé tractu mai micu, ca sè le póta mai usior petrece cu atentiunea sa!

Sciu in archidiecea cateva pucine protopopiate, cari numai protopopiloru lor potu multiamí cã astadi au scóle bune prin tóte comunele, cã preste acést'a au o multime de scóle capitale cu 3—4 invetatori, cã au fonduri preotiesci si invetiatoresci, ér dotatiunile preotiesci si invetiatoresci pentru acuma si viitoriu sunt cãtu de bine asigurate; si tóte acestea nu sunt rezultatele cutãroru speciale dispusetiuni de susu dela episcopía, séu dela consistoriu decãtu numai a straduinteloru demneloru organe ale acestor'a, si anume a unoru demni protopopi cu districte nu pré intinse. Sum de parte d'a afirmá, cã din centru, dela episcopía, nu se voru fi datu spre atari imbunatatiri impulsuri; dar ele de buna séma se voru fi datu la 40 de protopopi, pre cand rezultatu aflãmu numai la câti-va pucini, si anume — nici la unulu de cei cu protopopiate mari.

Am voitu sè demustru cã, daca unu Episcopu si unu Consistoriu nu va avé organe demne si de ajunsu la facia locului, poté sè totu indemne, sè totu dispuna dela més'a verde, càci tóte indemnãrile si tóte dispunerile vor remané litera mórta.

Dóra aici va fi loculu sè amintescu, cã avemu si de acei preoti, cari nu sciu sè conduca nici casele loru, dar cum vor conduce pre altii; si óre eine sè mai destepte pre asemenea preoti din letargia, de nu protopopii!

Precum in politica, unu comitatu, ori o tíera, nu se poté administrá cuvintiosu fara organe de ajunsu, totu asemenea nici o diecesa nu se poté administrá fara de numeru indestulioru de organe si anume de organe esecutive apte.

Candu este sè se faca o organizare fie politica, fie bisericesca, asia credu cã nu poté fi rationabilu, sè se croiéscã tracturile ca buna óra la preturele séu cercurile de administratiune politica, pe sém'a persóneloru, ci trebue cautatu, cum sè póta ele corespunde mai bine scopului, intru folosulu poporului. Acést'a trebue sè ne reguleze si pre noi candu se lucra de tractele protopopesci cele de atãta esten-

siune, sè tienemu adeca strinsu naintea chiloru interesulu celu mare, si anume: cum credemu, cã s'ar poté ele administrá mai bine, mai folositoriu, spre binele bisericeii si spre salutea poporului. Ér in cãtu pentru indreptatite interese particulari ale protopopiloru actuali, acelea usioru se potu satisfice fie prin óresicari recompense, fie prin enunciare cã: arondiarile sè se esecute numai succesivu, dupa trecerea unui'a séu altui'a din viétia.

Ar mai remané a se ingrigí de inspectiunea scolare prin comune; credu inse cã acést'a nici de cum n'ar poté sè intempine vr'o dificultate; acést'a abia s'ar poté incredintia altu-cuiva decãtu parochului localu, de indata ce acel'a, precum jace in chiamarea lui, cãt de cãtu posiede calificatiunea necesara; si daca ar mai remané ceva de normatu, apoi ar fi numai o respundere bine definita rigurosa a acelu'i; ér unde sunt mai multi preoti, acolo prin acea autoritate superiora competente, carea este in positiunea d'a-i cunosce mai bine pre toti ar fi a sè denumí celu mai demnu si calificatu dintre ei pentru asemenea oficiu, totu d'odata se se íee de cinosura, cã adeverele merite ale preotului pe acestu terenu, sunt cari au sè cumpenéscã mai multu, ori candu este vorba d'o distinctiune, innaintare, remunerare.

Astu-feliu mi s'ar paré mie cã s'ar poté promová cu mai multu succesu trebile scolari, si numai astu-feliu tienu eu, cã bisericele si clerurile romane si-ar impliní missiunea loru astadi, conformu invetiaturei Mantuitorului.

Reasumandu cele pana aci aretate, credu cã nu mai poté fi romanu de inima, care sè nu recunósca cu mine cã starea de astadi a poporului nostru este intr'adeveru regretabila, pentru cã elu pre vediute regreséza totu mai multu, in tóte privintiele; cã regresulu acest'a provine mai vertosu din imprejurarea, càci elu, in lipsa sa de cultura, slabu de poteri si pricepere, nu poté tiené cumpena séu concurentia strainiloru veniti intre elu din tieri mai civilizate, cu o cultura departe peste a lui; deci intarirea si redicarea poporului nostru nu este altfeliu cugetabila, de cãtu numai prin cultura rapede, cultura potrivita firei lui, adeca prin ai sei, in scólele nòstre confessionali; cã bisericele romane de ambe confessiunile, dupa genuin'a si sacra loru chiamare, si intru celu mai vitalu interesu alu loru propriu, au datorintia d'a se ingrigí de atare cultura a poporului romanu, prin urmãre d'a apucá iniciativ'a, d'a pune tóte la cale, pentru infintierea, organizarea, si conducerea de asemenea scóle; cã la acést'a ambele Metropolie romane trebue se-si tinde spriginulu si sè procéda solidaru — cã pentru infintierea de astfeliu de scóle bune, se ceru organisme si organe corespundietórie, pe cari érasu dupa imprejurãrile de astadi numai bisericele potu si trebue sè le infintieze; cã pentru infintierea acestoruu organe sunt chiamate si responsabili supremele autoritati ce stau in fruntea bisericeiloru, si asia dara, cã spre acestu scopu Metropoliile romane au a se intruní cãtu mai curendu in congresele loru, séu barem in consistoriele loru metropolitane si a se apucá de lucru seriosu.

Multu asi mai avé de disu aci, mai vertos daca mi-ar fi permis a intrá in detaiuri, si despre unele reforme necesari in instituttele nòstre teologice, despre necesitatea unoru preparandii pentru genulu femeescu, despre adencu sentit'a lipsa de unele institute mai nalte pentru cultura, si altele; dar speru cã dóra ni se va dá curend ocaziune d'a consultá asupr'a acestora la locurile competente.

Deci daca amicii culturei si ai progresului poporului nostru, consimtiescu, precum speru, cu cele espuse in acestu tractatu, ii rogu din sufletu, sè se puna in activitate, sè intrévína la capii nostri bisericesci, oferindu-le spriginulu seu si stãruind pentru primulu inceputu, la intrunirea macar a unoru conferintie, in cari sè discutemu mai de aprópe, si din tóte punctele de vedere acéstã cestiune atãtu de importante si ardente pentru noi, in carea se cuprinde sentint'a cea mare de mórte ori de viétia pentru natiunea si biserice'a romana. Ér daca s'ar aflá dintre cei chiamati ai

natiunii unii, cari n'ar consenti cu mine in cele espuse si propuse, apoi eu m'asi tine satisfacutu si numai prin aceea, cand asi vedé, din acestu indemn, acésta iniciativa, desceptandu-se o interesare publica mai viua de acésta cestiune grava si vitala, punendu-se la ordinea dilei si luan-du-se in meritat'a cea mai seriósua discutiune. Dóra cá ast-feliu vor puté esi curend la lumina ideii si propunerii mai bune, mai practice, mai usior si siguru realizabili spre vindecarea reului, scaparea de periclu si pasirea decisive inainte pre calea progresului si a salutei, ce din inima sincera dorescu!

D i v e r s e.

* **Dr. Nicolau Oncu** a deschisu cancelari'a advocatuala in Aradu, strad'a tiarcei (szarka-uteza) Nr. 12. Salutamu cu bucuria pe noulu avocat in pleiad'a aparatorilor drepturilor poporului, cu atátu mai vertosu, cá caracterulu seu si cunosciintele sale juridice ne indreptatescu la mari si frumose sperantie!

* **Serbarea dela Ruginós'a.** Aflam in „Resboiulu“ cá serbarea dela Ruginós'a, pentru amintirea mortii lui Cuza Voda, s'a facutu Sambata in 6 Maiu, cu care ocaziune s'a impartitu, dupa obicei, ajutore la cei seraci. Servitiulu divinu s'a celebratu de protoiereulu judetiului si de mai multi preoti din satele vecine. Multime de poporu atátu din locu cátu si din satele megiese venise pentru a aretá si cu asta ocaziune respectulu si iubirea lor pentru memori'a acelu ce i-a iubit atátu de multu. M. S. Princes'a Elena, condusa de simtiementulu de pietate si iubire, ce pastréza Augustului seu sociu, a trimisu o frumósua cruce négra de abanosu, avendu lungimea de 1½ metru. In midiloculu unei girlande de argintu, tientuita in lemnu se vedu totu de argintu initialele A. C. Sub girlanda este urmatórea inscriptie: „Jale eterna. Spre pomenire. 3 Maiu 1878.“ Conturul crucei este ornatu cu o girlanda de flori.

* **Crestinismulu in India,** face progresse admirabile. Nu mai pucinu de cátu 16,000 indieni s'a declaratú gat'a a primi crestinismulu si a se botezá. Episcopulu Caldwell dice in acésta privintia: satu dupa satu parasescu paganismulu si ceru primirea loru intre crestini. Ca motorulu acestei convertiri se semnaléza calatoriile missionare ale episcopului, intreprinse in anulu trecutu, precum si mai cuséma ajutoriulu datu de anglezi celoru suferitori de fómete.

Notitie bibliografice.

„**Amoru si din colo de mormentu**“ novela de Ponson du Terrail. Traducere de N. F. Negrutiu. Editur'a si provedietur'a traducatoriulu. Pretiulu e 30 cr. v. a. se capeta de vendiare la Dlu autoru in Gherla, (Szamosujvár) si in Aradu la librari'a Klein.

* * *

„**Colecta de recepte**“ din *economia, industria, comerciulu si chemia, pentru economi, industriasi, meseriasi comercianti,* de Grigoriu T. Miculescu. Editoru Nicolae F. Negrutiu. Pretiulu 50 cr. v. a. Se póte capeta la editorulu in Gherla (Szamosujvár) si la librari'a Klein in Aradu.

C o n c u r s e.

1—3.

Pentru deplinirea parochiei vacante gr. orientale din comuna **Govosdia** protopresvit. Jenopoliei (Borosineu) cottulu Aradului, se escrie concursu, cu terminulu de alegere pe diua de **6 iuniu** a. c. st. v. séu pe treia di de Rosalii.

Emoluminte suntú: ¼ sessiune pamentu aratoriu, birulu parochialu dela 49 numere de casa cu pamentu cáte una mesura cucuruzu sfermatu, éra de la 30 de case dielesci cáte jumate de mesura, si stólele indatinate.

Recurentii au se-si trimita recursele lorú provediute cu documintele prescise in statutulu organicu, — oficiulu protopresviteralu in Borosineu, care este si posta ultima, — celu multu pana la **3 iuniu** a. c. st. v.

Govosdia 7 Maiu 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine **Nicolau Beldea**, adm. ppresvit.

1—3.

Pentru ocuparea postulu de invetiatoriu definitivu la clas'a II. rom. gr. or. din **Giul'a-magiara** (Dieces'a Aradului, cottulu Békés) prin acést'a se escrie concursu cu terminu pana in **20 iuniu** a. c. vechiu, éra alegerea se va efeptu in **25 Iuniu** vechiu a. c.

Emolumintele anuali sunt: 500 fl. v. a. in bani gata, 2 stangeni de lemne pentru invetiatoriu, si cortelu.

Recurentii, cari potú fi teologi — ori preparandi absoluti, sunt avisati: ca recursele provediute cu testimoniulu de calificatiune si cu testimoniulu despre absolvarea celu putienu aloru 6 classe gimnasiali, se le substérna Reverendissimulu Domnu Petru Chirilescu protopresbiteru si inspectoru cercualu de scóle in Kétegyháza, si intr'o dumineca séu serbatóre — nainte de alegere — se se presente la s. biserica pentru de a-si aretá desteritatea in cantare cá-ci alesulu invetiatoriu va fi indetoratu a tiené si cantoratulu intr'o strana.

Recurentii cu calificatiune mai superiora vorú fi preferiti.

Datu din siedinti'a comitetulu parochialu gr. or. din **Giul'a-magiara**, tientuta la **30 Apriliu** 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine, **Petru Chirilescu**, protopresb. si insp. scol.

2—3.

Pe statiunea invetiatoresca din **Pusthinisiu** (Öregfalu) indiestrata cu emolumintele anuali: 105 fl, 50 chible de gráu, 50 punti de sare, 12 punti de lumini, 100 pondi de clisa, 2 stangeni de lemne, 8 stangeni de paie, din care are a se incaldi si scól'a; cortelu liberu cu gradina de legumi, dela fiesce care mortu, unde va fi pofitu, cáte 30 cr., apoi pentru visitarea mortiloru cáte 20 cr., se deschide concursu pana in **28 Maiu, 1878** candu se va tiené si alegerea. Competintii suntú avisati recursele lorú, provediute cu testimoniulu de preparandie, si testimoniulu de cualificatiune, ale substerne protopresbiterulu tractualu din Thimisór'a si pana atunci in vre o di de dumineca séu de serbatóre a se aretá in biserica spre documentarea desteritatii sale in cantari si tipicu.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu mine: **Meletiu Dreghiciu**, prot. inspect. de scól.

3—3.

Pentru ocuparea postulu de invetiatoriu la scól'a rom. gr. or. confesionala clas'a II. de nou infintiatu din comun'a **Mercina**. Protopresbiteratulu Oravitiei, comitatulu Carasiului, se escrie concursu pana in **28. Maiu a. c.** Emolumintele sunt: 300 fl. v. a. in bani. 2½ jugere de pamentu aratoriu, Cuartiru liberu, 4 orgii de lemne, din care are a se incaldi si scól'a.

Doritorii de a ocupá acestu postu invetiatorescu sunt avisati a-si trimita recursele lorú instruate in sensulu statutulu organicu, si adresate comitetulu parochialu, Domnulu Protopresbiteru Iacubu Popoviciu in Oraviti'a, pe langa acéa a se presentá intru o dumineca séu serbatóre si in biserica din Mercina, pentru de a se incredintiá poporulu despre desteritatea dinsiloru in cantarile bisericesci.

Mercina in **17 Apriliu** 1878.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu Prot. tractualu **Iacubu Popoviciu**.